

46/2013

Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esitys

Lausuntotiivistelmä

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esitys

Lausuntotiivistelmä

25.9.2013

Julkaisun nimi	Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esitys Lausuntotiivistelmä		
Tekijä	Sini Kumpulainen		
Oikeusministeriön julkaisu	46/2013 Mietintöjä ja lausuntoja		
OSKARI numero	OM 12/42/2006	HARE numero	OM004:00/2007
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (PDF)	1798-7105		
ISBN (PDF)	978-952-259-320-7		
URN	URN:ISBN:978-952-259-320-7		
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-320-7		
Asia- ja avain- sanat	yhdenvertaisuus, tasa-arvo, syrjintä, säädösvalmistelu		
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriö järjesti yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta lausuntokierroksen kevätkesällä 2013. Lausuntopyyntö lähetettiin yhteensä 84 taholle. Lausuntoja saatiin yhteensä 67 kappaletta.</p> <p>Huomioon ottaen hankkeen aikataulu ja lausuntopalautteen runsaus, yhteenveto lausunnoista on erittäin tiivistetyssä muodossa. Lisäksi hankkeesta on kuultu laajasti eri tahoja lainsäädäntöhankkeen eri vaiheissa ja nyt saatu lausuntopalaute noudattelee aiempia linjoja.</p> <p>Kaikki saadut lausunnot on katsottavissa valtioneuvoston hankerekisterissä. http://hare.vn.fi/mAsiakirjojenYpSelaus.asp?h_ild=12573&tVNo=4&sTyp=Selaus</p>		

25.9.2013

Publikationens titel Regeringens proposition om revidering av lagstiftningen om likabehandling
Remissammandrag

Författare

Justitieministeriets publikation 46/2013
Betänkanden och utlåtanden

OSKARI nummer OM 12/42/2006 HARE nummer OM004:00/2007

ISSN-L 1798-7105
ISSN (PDF) 1798-7105
ISBN (PDF) 978-952-259-320-7

URN URN:ISBN:978-952-259-320-7
Permanent adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-320-7>

Ämnes- och nyckelord likabehandling, jämlikhet, diskriminering, lagberedning

Referat På försommaren 2013 skickade justitieministeriet ut på remiss ett utkast till regeringens proposition om revidering av likabehandlingslagstiftningen. Begäran om utlåtande sändes till 84 instanser, varav 67 yttrade sig om utkastet.

På grund av tidtabellen för projektet och det stora antalet remissvar sammanfattas utlåtandena på ett kort och koncist sätt. Dessutom har många olika instanser hörts i de olika skedena av lagstiftningsprojektet, och remissvaren är i linje med de tidigare kommentarerna.

Samtliga utlåtanden finns i statsrådets projektregister.
http://hare.vn.fi/mAsiakirjojenYpSelaus.asp?h_ilD=12573&tVNo=4&sTyp=Selaus

SISÄLLYS

1	Tiivistelmä _____	8
2	Lausunnon antoivat _____	11
	LIITE Lausuntopyyntö _____	13

1 Tiivistelmä

Oikeusministeriö järjesti yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta lausuntokierroksen kevätkesällä 2013. Lausuntopyyntö lähetettiin yhteensä 84 taholle. Lausuntoja saatiin yhteensä 67 kappaletta.

Lausuntopalautteessa uuden yhdenvertaisuuslain säätämistä pidettiin yleisesti tarpeellisenä ja toivottiin pitkään jatkuneen valmistelun saamista pian päätökseen. Soveltamisalan laajentamista pidettiin pääsääntöisesti hyvänä asiana, mutta samalla uusien elämänalueiden mukaan tuleminen herätti huolta erityisesti tavaroiden ja palvelujen tarjonnassa, yritysten välisissä suhteissa sekä tiedotusvälineiden toiminnassa. Niin ikään kiinnitettiin huomioita lain suhteeseen perusoikeuksiin kuten sopimusvapauteen, sananvapauteen, sekä uskonnon ja omantunnon vapauteen samoin kuin Suomea velvoittavien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteiden täyttämiseen. Lisäksi toivottiin täsmentämistä suhteessa erityislainsäädäntöön kuten kieli- ja kirkkolakeihin sekä esteettömyyttä, koulutusta ja työelämää koskevaan lainsäädäntöön. Soveltamisalan laajentamisesta johtuen toivottiin myös vaikutusten arvioinnin laajentamista, erityisesti kustannusten sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvoaikutusten tarkempaa arviointia sekä arviointia vaikutuksista kuntien, valvontaviranomaisten, tuomioistuinten, lasten ja nuorten, vanhusten ja vammaisten asemaan sekä yksilön oikeusasemaan.

Ehdotettuja yhdenvertaisuuden edistämismuutoksia pidettiin laajasti kannatettavina, mutta erityisesti velvoitettuja tahoja edustavat lausunnonantajat katsoivat velvoitteiden aiheuttavan liian suurien kustannuksien ja hallinnollisten taakkaa. Edistämismuutoksia kannattavat tahot puolestaan pitivät velvoitettujen piirin laajentamista positiivisena ja yhdenvertaisuutta selvästi edistävänä asiana sekä toivoivat esitettyäkin tiukempia edistämismuutoksia. Lausunnonantajat jakoivat erityisesti näkemykset yhdenvertaisuussuunnitelmien laajuudesta sekä suunnitelman kohteena olevien osallistumisesta suunnitelman laatimiseen.

Syrjinnän määritelmää pidettiin vaikeaselkoisena ja eräiden näkemysten mukaan nykyistä syrjinnän suojaa heikentävänä. Kiellettyjen syrjintäperusteiden luettelon avoimuus ja erityisesti ”muu henkilöön liittyvä syy” herätti huolta osassa lausunnonantajista. Kohtuullisten mukautusten säätämistä yhdeksi syrjinnän muodoksi pääsääntöisesti kannatettiin, mutta vastaavasti mukautusten käytännön toteuttaminen ja konkreettiset mukauttamistilanteet jakoivat mielipiteitä.

Kohtuullisia mukautuksia koskevaa säännöstä toivottiin yhtäältä tiukennettavan esitystä ja toisaalta edellytettiin mukautusvelvollisuuden väljentämistä esitetystä. Erityisesti kaivattiin käytännön ohjeistusta ja enemmän konkreettisia esimerkkejä.

Näkemykset läheissyrjinnästä ja oletettavaan perustuvasta syrjinnästä olivat kahtiajakoisia. Toisaalta niitä kannatettiin ja toisaalta kannettiin huolta käsitteiden vaikeaselkoisuudesta ja siitä mahdollisesti aiheutuvista epäselvistä tulkintatilanteista. Moniperusteisen syrjinnän kiellon valvontaa ja suhdetta tasa-arvolakiin esitettiin täsmennettäväksi. Positiivisen erityiskohtelun nimenomaista kirjaamista lakiin toivottiin.

Erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteita koskevat säännökset koettiin pääsääntöisesti vaikeaselkoisiksi ja niiden selkeyttämistä jatkovalmistelussa toivottiin. Eräiden näkemysten mukaan valittu kirjoittamistapa heikentäisi syrjintäsuojaa nykyisestä ja olisi jopa perustuslain ja Suomen kansainvälisten velvoitteiden vastainen. Niin ikään erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteita kritisoitiin eri syrjintäperusteiden asettamisesta erilaiseen asemaan huolimatta lainsäädännön uudistustyön lähtökohtana olleesta ajatuksesta saattaa eri syrjintäperusteet mahdollisimman samanlaisten oikeussuojakeinojen piiriin. Yhtäältä toivottiin mahdollisimman joustavien oikeuttamisperusteiden kirjaamista lakiin ja useiden erityistilanteiden nimenomaista mainitsemista perusteluissa esimerkkeinä oikeutetusta erilaisesta kohtelusta. Toisaalta vaadittiin tiukempia säännöksiä joidenkin kiellettyjen syrjintäperusteiden osalta. Häirinnän määritelmän katsottiin heikentyneen suhteessa nykylakiin ja useissa lausunnoissa edellytettiin, että määritelmän tulisi katkaa voimassa olevan lain tapaan ihmisryhmään kohdistuva häirintä.

Työnantajalle säädettäväksi ehdotettua velvollisuutta antaa selvitys vammaiselle työnhakijalle, joka epäilee tulleensa syrjityksi, kiiteltiin ja toisaalta vastustettiin. Useissa lausunnoissa katsottiin, että velvollisuus tulisi laajentaa koskemaan kaikkia syrjintäperusteita sekä muitakin kuin rekrytointitilanteita. Toisaalta ehdotetun velvollisuuden katsottiin lisäävän työnantajien hallinnollista taakkaa kohtuuttomasti.

Yhdenvertaisuuslain valvonta työelämässä jakoi lausunnonantajia. Yhtäältä pidettiin välttämättömänä nykylain mallin mukaista valvontaa, jossa työsuojeluviranomaiset valvovat lain noudattamista työelämässä. Toisaalta esitettyä mallia pidettiin epäonnistuneena, koska se ei puutu juuri nykyisessä laissa epäkohtana pidettyyn työelämän valvontaan. Lausunnonantajat olivat hyvin eri linjoilla sen suhteen, minkälainen rooli ehdotetulla yhdenvertaisuusvaltuutetulla tulisi olla työelämän valvonnassa. Yhtäältä katsottiin, että valtuutetun toimivaltuuksia tulisi kaventaa nyt esitetystä. Tämän suuntaisia näkemyksiä esittäneet tahot katsoivat, että työelämän valvonta tulisi säilyttää nykyisellään. Toisaalta katsottiin, että yhdenvertaisuusvaltuutetun tulisi valvoa yhdenvertaisuuslakia työelämässä, kuten muuallakin yhteiskunnassa. Tätä kantaa edustavien mielestä valtuutetulla tulisi olla vähintään rinnakkainen toimivalta työsuojeluviranomaisten kanssa.

Lautakuntien yhdistämistä pääsääntöisesti kannatettiin. Kuten valtuutetunkin toimivaltuuksia koskevat näkemykset, myös lautakunnan toimivaltuudet työelämässä jakoivat lausunnonantajat kahtia. Yhtäältä esitettiin työelämää koskevien syrjintäasioiden käsittelyn siirtämistä työneuvostoon ja toisaalta katsottiin, että lautakunnalla tulisi olla toimivalta käsitellä yhdenvertaisuuslain noudattamista työelämässä koskevia asioita.

Hyvitystä koskevaa sääntelyä yhdessä avoimen syrjintäperusteiden luettelon kanssa pidettiin osassa lausuntoja kohtuuttomana, koska tuottamuksesta riippumaton hyvitys yhdessä avoimen syrjintäperusteiden luettelon kanssa on erityisesti yritysten näkökulmasta kohtuuton. Sanktiokumulaation tehokkaampaa estämistä edellytettiin ja erityisesti katsottiin, että vahingonkorvauksen ja hyvityksen suhdetta tulee vielä täsmentää esitetystä. Kanneaikaa koskevat näkemykset jakautuivat yhtäältä sen suhteen tulisiko kanneajan olla vuosi vai kaksi vuotta, ja toisaalta myös sen suhteen, mistä kanneajan tulisi alkaa kulumaan.

Yhdenvertaisuuslautakunnan sekä valtuutetun yhteyteen perustettavaksi ehdotetun neuvottelukunnan kokoonpanoon edellytettiin useiden erityisryhmien tai erityisosaamisen nimienomaisen edustuksen mainitsemista laissa tai sen perusteluissa.

Kaiken kaikkiaan lausuntopalaute oli monissa kysymyksissä kahtiajakautunutta. Erityisen paljon kantaa otettiin erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteisiin ja lain valvonnan järjestämiseen. Suuri osa lausunnonantajista kiinnitti huomiota myös lainsäädännön valvonnan edellyttämien resurssien lisäämisen välttämättömyyteen sekä tiedotuksen ja koulutuksen järjestämisen tärkeyteen uuden lainsäädännön voimaantultua. Lasten ja nuorten sekä vanhusten ja vammaisten samoin kuin saamelaiden erityisaseman huomioon ottamista esityksen jatkovalmistelussa toivottiin.

2 Lausunnon antoivat

Lausunnon yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta antoivat:

Liikenne- ja viestintäministeriö
Työtuomioistuin
Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitto ry FARO
Korkein oikeus
Vähemmistövaltuutettu
Kunnallinen työmarkkinalaitos, Valtion työmarkkinalaitos ja Kirkon työmarkkinalaitos
SAK ry
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry
Vammaisfoorumi
Helsingin käräjäoikeus
Invalidiliitto ry
Amnesty International Suomen osasto
Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta Nuora
Syrjintälautakunta
Sisäasiainministeriö
Etelä-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
SYL ry
Suomen Somaliliitto ry
Vapaa-ajattelijain Liitto ry
Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto SAMOK
Ihmisoikeudet vammaisten arkeen verkosto
Ihmisoikeusliitto
Kehitysvammaliitto ry
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Kuntaliitto
Lastensuojelun Keskusliitto STTK ry
Kuurojen Liitto ry
Saamelaiskäräjät
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Allianssi ry
Helsingin hallinto-oikeus
Vanhustyön Keskusliitto ry
Lapsiasiavaltuutettu
Ammattiliitto Pro
Pelastakaa Lapset ry
Apulaisoikeuskansleri
Viestinnän keskusliitto
Puolustusministeriö

Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (SAMS)
Työ- ja elinkeinoministeriö
UNICEF
Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry
Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry
Tasa-arvolautakunta
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen evankelis-luterilainen kirkko
Seta ry
Tasa-arvovaltuutettu
Monika-Naiset liitto ry
Suomen Yrittäjät
Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Akava ry
Finanssialan Keskusliitto
Trasek ry
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Ympäristöministeriö
Pieni- ja isokenkäiset ry
Eduskunnan oikeusasiamies
Korkein hallinto-oikeus
Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta
Ulkoasiainministeriö
Vanhus- ja eläkeläisasioiden neuvottelukunta
Valtiovarainministeriö
Romaniasiain neuvottelukunta
Suomen ortodoksinen kirkkohallitus

12.4.2013

OM 12/42/2006
OM004:00/2007

Jakelussa mainituille

**YHDENVERTAISUUSLAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMISTA KOSKEVA LUONNOS
HALLITUKSEN ESITYKSEKSI**

Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistusta on valmisteltu usean vuoden ajan. Uudistus valmistellaan pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman 22.6.2011 mukaisesti yhteistyössä työmarkkina-osapuolten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Tavoitteena on eurooppalaisen lainsäädäntökehityksen huomioon ottava uusi yhdenvertaisuuslainsäädäntö.

Oikeusministeriö pyytää lausuntoanne oheisesta esitysluonnoksesta. Lisäksi Eduskunnan oikeusasiamiehelle ja Valtioneuvoston oikeuskanslerille sekä jakelussa mainituille tuomioistuimille varataan mahdollisuus lausua esityksestä. Lausunto pyydetään toimittamaan viimeistään perjantaina 24.5.2013 sähköisessä muodossa osoitteella: oikeusministerio@om.fi.

Lisätietoja antaa erityisasiantuntija Timo Makkonen (p. 02951 50230, timo.makkonen@om.fi).

Ylijohtaja

Pekka Nurmi

LIITE

Luonnos hallituksen esitykseksi Eduskunnalle yhdenvertaisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JAKELU

Ulkoasiainministeriö
Sisäasiainministeriö
Puolustusministeriö
Valtiovarainministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Ympäristöministeriö

Eduskunnan oikeusasiamies
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Ihmisoikeuskeskus

Uudenmaan työsuojelupiiri
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Kuntaliitto

Lapsiasiavaltuutettu
Tasa-arvovaltuutettu
Vähemmistövaltuutettu

Syrjintälautakunta
Tasa-arvolautakunta

Ihmisoikeusasiain neuvottelukunta, ulkoasiainministeriö
Kieliasiain neuvottelukunta, oikeusministeriö
Etnisten suhteiden neuvottelukunta, sisäasiainministeriö
Vähemmistöasiain neuvottelukunta, sisäasiainministeriö
Nuorisoasiain neuvottelukunta, opetusministeriö
Romaniasiain neuvottelukunta, sosiaali- ja terveysministeriö
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, sosiaali- ja terveysministeriö
Valtakunnallinen vammaisneuvosto, sosiaali- ja terveysministeriö
Vanhus- ja eläkeasioiden neuvottelukunta, sosiaali- ja terveysministeriö

Saamelaiskäräjät
Svenska Finlands folkting

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Suomen Yrittäjät
Valtion työmarkkinalaitos
KT Kuntatyönantajat
Kirkon työmarkkinalaitos
Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
Akava ry

Finanssialan keskusliitto ry
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa

Viestinnän Keskusliitto

Amnesty International, Suomen osasto
Ihmisoikeusliitto ry

Lastensuojelun Keskusliitto
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Pelastakaa Lapset ry
Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry
Vanhustyön keskusliitto ry
Unicef

Fintiko Romano Forum – Suomen romanifoorumi
Romano Missio ry
Pakolaisneuvonta ry
Suomen pakolaisapu ry
ENAR Finland
SONDIP – Varsinais-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto ry
Suomen somaliliitto ry
Suomen venäjänkielisten yhdistysten liitto ry

Naisjärjestöjen keskusliitto
Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry
Monika-Naiset Liitto ry
Miessakit ry
SETA ry
Trasek ry

Erilaisten oppijoiden liitto ry
Kehitysvammaliitto ry
Kuurojen liitto ry
Mielenterveyden keskusliitto ry
Pieni- ja Isokenkäiset ry
Vammaisfoorumi ry
Vammaisten ihmisoikeuskeskus
Kynnys ry

Suomen evankelisluterilainen kirkko
Suomen ortodoksinen kirkko
Helsingin juutalainen seurakunta
Suomen Islamilainen Neuvosto SINE ry
Vapaa-ajattelijain liitto ry

Korkein oikeus
Korkein hallinto-oikeus
Helsingin hallinto-oikeus
Helsingin käräjäoikeus
Työtuomioistuim

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7105
ISBN 978-952-259-320-7 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi